

RECORD DEL DR. FRANCESC ESPAÑOL

Albert Masó i Jaume Josa

Un entomòleg i naturalista universal (1907-1999)

El mes de juny de 1999 morí, a l'edat de 91 anys, el doctor Francesc Español i Coll. Nascut a Valls (Alt Camp) el 8 d'octubre de 1907, a setze anys ja col·laborava amb el laboratori d'Entomologia del Museu de Zoologia de Barcelona, entitat a la qual seguiria lligat tota la vida. El 1931 s'inicià en l'espeleologia, activitat que li hauria de reportar tants descobriments i satisfaccions. L'any següent entrava com a regent de l'esmentat museu, alhora que publicava el seu primer article, al butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural. Seria el primer d'un llarg seguit de treballs. A partir d'aquell moment, el seu nom apareixerà com a autor de centenars d'articles, en dotzenes de revistes entomològiques nacionals i estrangeres, que li reportaren un gran prestigi internacional.

El 1935 es llicencià en farmàcia (recordem que no existia la carrera de biologia a la Universitat de Barcelona), però mai exercí d'altra cosa que no fos de biòleg. El 1958 fundà la revista *Miscelánea Zoológica*, i el 1966 fou nomenat director del Museu de Zoologia. Durant molts anys la seva vida consistí en la recerca al museu als matins i, a la tarda, a la universitat, on donava classes. Els caps de setmana tocava sortida al camp i, sovint, sota el camp, és a dir, ficar-se a les coves a la caça i captura d'insectes.

Des del Congrés Internacional d'Entomologia de Madrid (1935), acudí a nombrosos fòrums, en els quals es relacionà amb celebritats com Racovitza, Cándido Bolívar, Jeanel, etc. Així mateix, a principis dels anys setanta fou president de la junta gestora que, impulsada per Ramon Folch, recuperà les activitats de la Institució Catalana d'Història Natural. Per això és força adequat l'homenatge pòstum que li han fet a la seu d'aquesta entitat el 20 d'octubre de 1999, a càrrec de R. Margalef, X. Bellés, J. Maluquer i R. Folch.

El mètode i la qualitat de la recerca d'Español s'inspiraren en els seus mestres principals: Pius Font i Quer, Ricard Zariquiey, Gonzalo de Ceballos i Francisco García del Cid. La contribució que ha realitzat al coneixement biològic es pot agrupar en quatre facetes: la bioespeleologia, estudiant la fauna cavernícola de més de 1.500 cavitats del carst ibèric i magribí; l'entomologia aplicada, incloent-hi una reordenació mundial dels coleòpters anòbids; l'especialització en els tenebrionids, i llurs adaptacions a les zones àrides

de tot el món; i la taxonomia de tots els coleòpters, dels quals descrigué més de cinquanta gèneres i prop de sis-centes espècies, noves per a la ciència.

La seva tasca fou reconeguda per infinitat de premis, medalles... incloent-hi l'obtenció del doctorat *honoris causa* per la Universitat Autònoma de Barcelona. Referint-se a aquesta distinció, el Dr. Ramon Margalef destacava la rigorosa ètica d'investigador, l'aïllament de les picabaralles entre entomòlegs, l'entusiasme per la natura i per la vida... i afirmà: "la seva tasca silenciosa i ben feta és insubstituïble".

Resulta impossible reflectir en aquestes línies el que significa més de mig miler de treballs científics, apareguts en una seixantena de revistes, però sí que és possible remarcar la importància de l'escola que ha creat: som molts els que hem d'agrair-li la seva entrançable acollida en el museu, la qual propiciava que les afeccions es transformessin en futures recerques entomològiques. Ell va saber inculcar-nos, a més del rigor científic, la seva ètica professional, tan difícil de trobar avui dia. Direm, per acabar, que actualment hi ha bons especialistes en coleòpters, himenòpters, lepidòpters o, millor, en subgrups d'aquests ordres; però no hi ha entomòlegs complets, a l'estil de Jean-Henry Fabre. I molt menys encara naturalistes en el vell sentit grec. Potser el nostre estimat Francesc Español hagi estat –i ho serà sempre en el nostre record– un autèntic naturalista i el darrer entomòleg. ☺

El doctor Francesc Español, al seu laboratori.